

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 3.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.3.6>

УДК 004 (075.8)

О. М. Сумець,

д. е. н., доцент, професор кафедри управлінських технологій,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7116-3857>

В. Г. Алькема,

д. е. н., професор, завідувач кафедри управлінських технологій,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5997-7076>

ОЦІНКА МЕНЕДЖЕРІВ ВПЛИВУ ІКТ НА УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ В БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ

O. Sumets,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the

Department of Management Technologies, “KROK” University

V. Alkema,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Management

Technologies, “KROK” University

MANAGERS' ASSESSMENT OF THE IMPACT OF ICT ON MANAGEMENT OF CHANGES IN THE BUSINESS ENVIRONMENT

Актуальність статті обумовлена зростанням ролі інформаційно-комунікаційних технологій як дієвого інструменту підвищення ефективності й результативності діяльності бізнес-структур, що функціонують на вітчизняному ринку. Ринок за нинішніх умов швидко змінюється, стає дедалі складнішим і жорстокішим. Ринкові трансформації зумовлюють зміни бізнес-середовища. На зміни бізнес-середовища має вплив чисельна кількість факторів. Одна частина факторів зумовлює позитивні зміни, інша – негативні. У цьому комплексі факторів слід виділити інформаційно-комунікаційні технології. На цей момент часу панує точка зору на те, що ці технології зумовлюють позитивні зміни бізнес-середовища. Однак певна частка практиків обережно відносяться до цих технологій і не є прибічниками такого погляду. То ж ця ситуація вимагає додаткового дослідження характеру впливу інформаційно-комунікаційних технологій на управління змінами в бізнес-середовищі. Мета дослідження: з використанням експертного опитування менеджерів визначити наявність впливу інформаційно-комунікаційних технологій на управління змінами в бізнес-середовищі. Методологічною базою для виконання цього дослідження стали наукові методи пізнання, а саме: абстрактно-логічний метод було використано для ґрунтовного аналізу проблеми й узагальнення результатів дослідження; монографічний – для поглибленого вивчення дефініції «інформаційно-комунікаційні технології»; експертне опитування – для встановлення впливу інформаційно-комунікаційних технологій на зміни у вітчизняному бізнес-середовищі. Результати дослідження. Досліджено існуючі точки зору щодо розуміння поняття інформаційно-комунікаційних технологій, визначено в цих поглядах загальне й різне. Обґрунтована значущість використання інформаційно-комунікаційних технологій в діяльності бізнес-структур. Виконано експертне опитування керівників малого і середнього бізнесу щодо впливу інформаційно-комунікаційних технологій на зміни в бізнес-середовищі. Встановлено, що 68,75 % експертів вважають, що вказані технології спроможні згладити або ж пом'якшити

трансформаційні зміни у вітчизняному бізнес-середовищі. Інша ж частина респондентів, яка склала 31,25 %, схильна вважати, що інформаційно-комунікаційні технології не створюють пом'якшувальної дії на трансформаційні зміни у бізнес-середовищі. Представники середнього бізнесу визначають рівень пом'якшувальної дії інформаційно-комунікаційних технологій на трансформаційні зміни бізнесу більш впевнено, ніж представники малого бізнесу. Встановлено, що різниця в поглядах зумовлена рівнем використання технологій у практичній діяльності представників малого і середнього бізнесу. Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є розробка кроків щодо інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій в діяльність бізнес-структур і особливо в комунікативні процеси, що здійснюються як у середині бізнес-структур, так і поза їх межами.

The relevance of the article is due to the growing role of information and communication technologies as an effective tool for increasing the efficiency and effectiveness of business structures operating in the domestic market. The market under current conditions is changing rapidly, becoming increasingly complex and cruel. Market transformations cause changes in the business environment. A large number of factors influence changes in the business environment. One part of the factors causes positive changes, the other - negative. In this complex of factors, information and communication technologies should be highlighted. At this point in time, the prevailing view is that these technologies cause positive changes in the business environment. However, a certain proportion of practitioners are cautious about these technologies and are not supporters of this view. This situation requires additional research into the nature of the impact of information and communication technologies on changes in the business environment. Purpose of the study: using an expert survey of managers to determine the impact of information and communication technologies on change management in the business environment. The methodological basis for this study was scientific methods of cognition, namely: the abstract-logical method was used for a thorough analysis of the problem and

generalization of the research results; the monographic method was used for an in-depth study of the definition of "information and communication technologies"; expert survey was used to establish the impact of information and communication technologies on changes in the domestic business environment. Existing points of view on understanding the concept of information and communication technologies were investigated, and the general and different aspects of these views were determined. The significance of using information and communication technologies in the activities of business structures was substantiated. An expert survey of representatives of small and medium-sized businesses was conducted on the impact of information and communication technologies on changes in the business environment. It was found that 68,75% of experts believe that these technologies are able to smooth out or mitigate transformational changes in the domestic business environment. The other part of the respondents, which amounted to 31,25%, is inclined to believe that information and communication technologies do not create a mitigating effect on transformational changes in the business environment. Representatives of medium-sized businesses determine the level of mitigating effect of information and communication technologies on transformational changes in business more confidently than representatives of small businesses. It has been established that the difference in views is due to the level of use of technologies in the practical activities of representatives of small and medium-sized businesses. The prospect of further research in this direction is the development of steps to integrate information and communication technologies into the activities of business structures and especially into communication processes that are carried out both inside business structures and outside them.

Ключові слова: *бізнес-середовище, зміни, інформаційно-комунікаційні технології, фактори, вплив, представники малого і середнього бізнесу.*

Keywords: *business environment, changes, information and communication technologies, factors, influence, representatives of small and medium-sized businesses.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Ситуація, що склалася в Україні з початку 2019 року і продовжується на цей момент часу, досить сильно вплинула на вітчизняний ринок. Суб'єкти господарювання отримали потужні виклики і загрози ринкового середовища, які були зумовлені спочатку пандемією COVID 19, а потім військовою агресією проти України. І сьогодні можна констатувати, що у переважній більшості випадків вітчизняний бізнес витримав ці блискавичні удари. Допомогою в цьому стали не тільки інструменти стратегічного управління, а й інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). Останні виявилися своєчасним рятівником, особливо на початку пандемії, яка зумовила трансформаційні зміни в бізнес-середовищі й, зокрема в діяльності кожної окремої компанії. Завдяки масштабному використанню ІКТ бізнес досить швидко відреагував на ринкові зміни, які насувалися шаленими темпами: було налагоджено дистанційну роботу персоналу як у середині своїх фірм, компаній, так і з партнерами, споживачами.

За період з 2019 року і на початок 2022 року бізнес уже мав великий досвід використання ІКТ. І коли розпочалася військова агресія проти України цей досвід допоміг вітчизняному бізнесу у стислі терміни часу оптимізувати і переналагодити свою роботу на визначених сегментах ринку та більш виваженіше здійснювати управління змінами своєї діяльності. За такої ситуації виникає питання щодо того, а який же характер впливу мали інформаційно-комунікаційні технології саме на управління змінами у бізнес-середовищі. Відповідь на це запитання на часі є важливою, бо реалізація інструментарію стратегічного управління на цей момент часу спирається саме на ІКТ, які підтримують ділові комунікації як у середині компанії, так і у ринковому просторі, і сприяють досягненню ефективної і результативної діяльності. Тому коригування стратегічної моделі поведінки на ринку кожної бізнес-структури повинно здійснюватися тільки за умови позитивного впливу того інструментарію, що використовується (у даному випадку ІКТ).

Отримати відповідь на сформульоване запитання можна досить швидко за умови використання експертної оцінки з участю саме керівників бізнесу. То ж дане дослідження спрямоване на виконання експертної оцінки впливу ІКТ на управління змінами в бізнес-середовищі та відношення представників бізнесу до використання вказаних технологій в своїй діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У публікаціях [6; 11] зазначається, що термін «інформаційно-комунікаційні технології» є похідним від англійського «Information and communications technology», і що цей термін досить часто використовується «як синонім до інформаційних технологій, хоча ІКТ – це загальний термін, який підкреслює роль уніфікованих технологій ..., які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати та змінювати інформацію».

На цей момент часу відомо багато визначень поняття «інформаційно-комунікаційні технології». Певна частина їх представлена в табл. 1.

Ретельний аналіз існуючих трактувань поняття «інформаційно-комунікаційні технології» надав можливість дійти до таких висновків:

1) ІКТ технології призначені для передачі, перетворення, поширення, розкриття, систематизації, зберігання інформації та управління нею [6; 7; 9; 10; 12; 14];

2) на цей момент часу існують різні уявлення про ІКТ: одна частина дослідників вважає, що ІКТ – це сукупність технологій [7], друга – це сукупність технологічних інструментів і ресурсів [6; 14], третя – це сукупність комп'ютерної техніки, засобів зв'язку та програмного забезпечення [2], четверта – це оригінальні технології [12], п'ята – це інформаційні технології [8; 11], шоста – це сукупність методів, засобів, прийомів тощо [3; 4; 5; 9]. Проте майже всі дослідники єдині в думці про спрямованість ІКТ – для роботи з інформацією;

3) переважна чисельність дослідників, за виключенням Блуртона С. (Blurton С.) [14], не вказують на важливість використання ІТК для спілкування, підтримки і розвитку комунікацій. З нашого погляду, це одна з ключових функцій ІКТ і у визначенні цього поняття на це повинна бути акцентована увага.

Таблиця 1. Визначення поняття «інформаційно-комунікаційні технології», що зустрічаються в публікаціях

Трактування поняття	Джерело
ІКТ – це «сукупність технологій, що забезпечують фіксацію інформації, її обробку і обмін інформацією (передачу, поширення, розкриття). Інформаційні технології – це методи і засоби отримання, перетворення, передачі, зберігання і використання інформації».	[5]
ІКТ – це «сукупність різноманітних технологічних інструментів і ресурсів, які використовуються для забезпечення процесу комунікації та створення, поширення, збереження та управління інформацією. Під цими технологіями мають на увазі комп'ютери, мережу Інтернет, радіо- та телепередачі, а також телефонний зв'язок».	[13]
ІКТ – це «сукупність сучасної комп'ютерної техніки, засобів телекомунікаційного зв'язку та програмного забезпечення, яка дозволяє здійснювати інтерактивне супроводження сучасних технологій навчання».	[2]
ІКТ – це «оригінальні технології (методи, засоби, способи) створення, передавання і збереження навчальних матеріалів, інших інформаційних ресурсів освітнього призначення, а також організації і супроводу навчального процесу (традиційного, електронного, дистанційного, мобільного) за допомогою телекомунікаційного зв'язку та комп'ютерних систем і мереж, що цілеспрямовано, систематично й послідовно впроваджуються в педагогічну практику з метою підвищення якості освіти».	[12]
ІКТ – це «інформаційні технології на базі персональних комп'ютерів, комп'ютерних мереж і засобів зв'язку, для яких характерна наявність доброзичливого середовища роботи користувача».	[8]
ІКТ – це «сукупність методів, засобів і прийомів, використовуваних для збирання, систематизації, зберігання, опрацювання, передавання, подання різних повідомлень і даних».	[3]
ІТК – це «сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збору, обробки, зберігання, поширення, відображення й використання інформації в інтересах її користувачів».	[9]
ІКТ – це «різноманітні технологічні інструменти та ресурси, що використовуються для спілкування і для створення, поширення, зберігання, та управління інформацією».	[14]
ІКТ – це «інформаційні технології, що базуються на використанні персональних комп'ютерів, комп'ютерних мереж та засобів зв'язку і утворюють інформаційно-комунікаційні технології».	[11]
ІКТ – «це сукупність методів, засобів і прийомів, що використовуються для добору, опрацювання, зберігання, подання, передавання різноманітних даних і матеріалів, необхідних для підвищення ефективності різних видів діяльності. ІКТ – це технології опрацювання інформації за допомогою комп'ютера та телекомунікаційних засобів».	[4]

Джерело: складено авторами.

Вчені, які у дослідницькій практиці мають справу з інформаційно-комунікаційними технологіями, багато уваги приділяють опису й обґрунтуванню чинників їх стрімкого розвитку і застосуванню. Так, наприклад, Демченко І. [1] відзначає, що «стрімкий розвиток інформаційно-

комунікативних технологій призвів до ... зростання ролі Інтернет-ресурсів у соціальних комунікаціях ..., швидкого зростання віртуального on-line спілкування», що підкреслює значущість ІКТ для організації комунікативних процесів у бізнес-середовищі. Дослідниця також відзначає, що «сучасні інформаційно-комунікаційні технології є визначальним системоутворюючим чинником формування світоглядних орієнтацій як на рівні окремої людини, так і на соціоглобальному рівні. ... Суттєву роль в поширенні інформаційно-комунікативних технологій відіграє комерційний чинник, який вимагає прибутковості ...» [1].

На цей момент часу чітко не визначений склад ІКТ. Якщо розглядати інформаційно-комунікаційні технології з технічної точки зору, то вони у собі поєднують інформаційні технології, Інтернет-технології, мультимедійні програмні засоби, телекомунікації, медіа трансляції, всі види аудіо- та відеообробки інформації [4; 7], що надає можливість реалізовувати мережеві функції щодо управління та моніторингу останньої. Іншими словами, ці технології пов'язані зі створенням, збереженням, передачею, обробкою та управлінням інформації [6]. Якщо ж розглядати техніко-технологічну інфраструктуру ІКТ, то дослідники вказують на те, що вона включає в себе апаратні засоби (комп'ютери, сервери тощо) та програмне забезпечення (операційні системи, мережеві протоколи, пошукові системи тощо) [7]. Проте, незважаючи на деякі розходження в поглядах дослідників на склад і структуру ІКТ, слід визнати, що загалом і склад, і техніко-технологічна інфраструктура ІКТ надає можливість організувати ефективні й скорі внутрішні й зовнішні комунікації учасників бізнес-середовища.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій ґрунтується на використанні економіко-математичного моделювання, системного аналізу, системного проектування, сучасних методів передачі, збору, продукування, накопичення, збереження, обробки, передачі та захисту інформації [13].

Експерти в області інформаційно-комунікаційних технологій відзначають масштабність їх використання. Так, наприклад, в Інтернет-

публікації [5] вказано, що «ІКТ відноситься не лише до сфери високотехнічних процесів і біотехніки, але і до області лінгвістики, економіки, освіти, впливаючи, таким чином, на наше життя в цілому». У цій же публікації стверджується, застосування ІКТ «має позитивний вплив на покращення ефективності бізнесу. ІКТ відкривають нові можливості для розвитку бізнесу, зокрема в онлайн-торгівлі та електронній комерції; багато компаній використовують ІКТ для автоматизації бізнес-процесів, що дозволяє їм ефективніше працювати та збільшувати прибуток» [5]. До вказаного доречно додати ще і те, що ІКТ покращують внутрішні й зовнішні комунікації. То ж, зважаючи на вищевказане, є певні підстави до констатації того, що ІКТ є тим інструментарієм, який в змозі, за умови його вмілого використання, вплинути на управління змінами в бізнес-середовищі й навіть знівелювати певні загрози глобалізації та інтернаціоналізації ринкових відносин. Нажаль, на цей момент часу не існує наукових публікацій, у яких дослідники вивчали, аналізували та оцінювали вплив ІКТ на процеси управління зміни в бізнес-середовищі.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми. Аналіз наукових публікацій, що присвячені проблематиці використання інформаційно-комунікаційних технологій свідчать, що на сьогодні дослідники не приділяють уваги дослідженню впливу останніх на управління змінами в бізнес-середовищі. З нашого погляду, це питання повинно досліджуватися ґрунтовно, бо шаблонне використання ІКТ не призведе до очікуваних позитивних змін у діяльності бізнес-структур, а лише виконуватиме роль інструмента для пришвидшення комунікативних процесів. То ж, питання встановлення наявності впливу ІКТ на процес управління змінами в вітчизняному бізнес-середовищі вимагає ґрунтовного дослідження.

У цій статті вирішується частина зазначеної загальної проблеми шляхом експертної оцінки впливу інформаційно-комунікаційних технологій на управління змінами в бізнес-середовищі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). З використанням експертного опитування менеджерів визначити наявність впливу інформаційно-комунікаційних технологій на управління змінами в бізнес-середовищі.

У ході дослідження були використані результати аналізу наукових і навчально-методичних публікацій вітчизняних та закордонних вчених, матеріали профільних Інтернет-сайтів, на шпальтах яких розглядаються питання щодо трансформації бізнесу в нових політичних і економічних реаліях та присвячені проблематиці інформаційно-комунікаційних технологій, які полегшують трансформаційні зміни у бізнес-середовищі.

Для забезпечення якості результатів дослідження були використані такі наукові методи: абстрактно-логічний – для ґрунтовного аналізу проблеми й узагальнення результатів дослідження; монографічний – для поглибленого вивчення дефініції «інформаційно-комунікаційні технології»; експертне опитування – для встановлення впливу ІКТ на зміни у вітчизняному бізнес-середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Чисельними дослідженнями як вітчизняних, так і закордонних вчених доказано, що інформаційно-комунікаційні технології суттєво підвищують ефективність і результативність ведення бізнесу. З нашого ж погляду, уміле застосування інформаційно-комунікаційних технологій слугує ще і певним інструментом управління змінами у бізнес-середовищі як вітчизняного ринку, так і міжнародного. Для доказу цього у процесі виконання дослідження було виконано експертне опитування представників малого і середнього бізнесу з використанням кількісних методів (метод експертних оцінок [10]).

З метою забезпечення достовірності результатів експертного опитування необхідно виконати умову достатності експертів у вибірці з конкретними кількісно-якісними характеристиками. Для визначення достатньої кількості експертів (респондентів), які візьмуть участь в запланованому опитуванні, була використана формула:

$$n = \frac{\lg(1 - P_x)}{\lg(1 - \xi_x)}, \quad (1)$$

де n – обсяг вибіркової сукупності експертів, яких планується опитати;

P_x – імовірність отримання надійного (прийняттого) результату експертного опитування;

ξ_x – величина відносної похибки при отриманні результату експертного опитування.

Для визначення чисельної кількості респондентів у вибірці, яку визначають із попередньо обраної генеральної сукупності, величину відносної похибки зазвичай приймають $\xi_x = 0,10-0,20$ [11]. Відповідно, рівень довірчої імовірності становить $P_x = 0,80-0,90$. Отже, для рекомендованих меж ξ_x і P_x за формулою (1) було визначено, що кількість експертів у вибірці (n), які будуть залучені до опитування, має становити не менше 32 осіб. То ж для експертного опитування було долучено саме таку кількість керівників малого і середнього бізнесу.

Для отримання достатньої точності результатів опитування обрані до вибірки керівники малого і середнього бізнесу мали якісно-кількісну характеристику, що описана в систематизованій формі в табл. 2.

У процесі опитування експертам було запропоновано відповісти на одне питання (чи мають інформаційно-комунікаційні технології, за умови їхнього застосування, вплив на управління змінами у бізнес-середовищі?) і оцінити рівень дії ІКТ на управління змінами у бізнес-середовищі. З метою забезпечення достовірності результатів опитування вибірка експертів була розділена на дві групи: першу групу склали керівники малого бізнесу (це експерти за номерами 1 – 16), а другу – керівники середнього бізнесу (це експерти за номерами 17 – 32).

Таблиця 2. Якісно-кількісна характеристика експертів, що ввійшли до вибірки

Найменування характеристики	Кількісна оцінка
Стаж роботи в бізнес-структурах	У межах від п'яти до 17 років
Вік	У межах від 27 до 52 років
Освіта:	Всі експерти мають вищу освіту
– вища економічна	42 %
– вища технічна	54 %
– вища юридична	4 %

Джерело: складено авторами.

Опрацювання результатів відповідей експертів на сформульоване питання наведено в табл. 3.

Таблиця 3. Відповіді експертів на питання: «Чи мають ІКТ вплив на управління змінами в бізнес-середовищі?»

Експерти-керівники малого бізнесу	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Відповідь на питання		+	+			+		+	+	+		+		+	+	+
Експерти – керівники середнього бізнесу	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
Відповідь на питання	+		+	+	+		+	+		+	+	+	+	+		+

Джерело: складено авторами за результатами опитування експертів.

Примітка: + - відповідь позитивна; - - відповідь негативна.

З табл. 3 слідує, що 68,75 % експертів вважають, що ІКТ спроможні впливати на управління змінами у бізнес-середовищі. Інша ж частина респондентів, яка склала 31,25 %, схильна вважати, що інформаційно-комунікаційні технології не мають впливу на управління змінами у бізнес-середовищі. Вони це пояснюють наявністю технічних обмежень на використання сучасних інформаційних технологій, невідповідністю персоналу до ефективної роботи з ІКТ, існуючими кіберзагрозами і труднощами в забезпеченні даних, нестабільністю технологій, наявністю опору персоналу змінам тощо. Проте, ця частина експертів погоджується із тим, що інформаційно-комунікаційні технології допомагають підвищити ефективність

функціонування бізнесу. І разом із цим стверджують, що інформаційно-комунікаційні технології не можуть повністю компенсувати організаційні та економічні бар'єри трансформації бізнесу.

Результати аналізу табл. 3 надали можливість також встановити, що із групи представників малого бізнесу тільки 62,5 % погоджуються з тим, що ІКТ мають вплив на управління змінами в бізнес-середовищі. У групі представників середнього бізнесу цей відсоток більший – він становить 75,0 %.

З метою оцінки рівня дії інформаційно-комунікаційних технологій на управління змінами в бізнес-середовищі для опитування були залучені тільки ті експерти, які надали позитивну (+) відповідь на питання «Чи мають інформаційно-комунікаційні технології вплив на управління змінами в бізнес-середовищі?». Для оцінки рівня дії ІКТ на управління змінами в бізнес-середовищі експертами була використана 10-балова шкала. При цьому, оцінка в 1 бал констатує, що ІКТ не мають впливу на управління змінами в бізнес-середовищі бізнесу, а оцінка в 10 балів відображає наявність істотного впливу.

Результати опитування експертів за другим питанням у систематизованому вигляді наведені в табл. 4.

З огляду на результати оцінки, що представлені в табл. 4, слід вказати на той факт, що експерти (керівники середнього бізнесу) визначають рівень впливу ІКТ на управління змінами в бізнес-середовищі більш впевнено, ніж керівники малого бізнесу – середній бал відповідно рівняється 8,1 і 6,5. Різниця в поглядах імовірно зумовлена рівнем використання ІКТ у практичній діяльності керівників малого і середнього бізнесу.

Отримані результати дослідження підтвердили позитивний результат використання ІКТ для бізнес-структур і вказали ще на таку корисність їх застосування як можливість позитивно впливати на управління змінами у бізнес-середовищі, що зумовлені тиском з боку зовнішніх впливів конкуренції та інших загроз ринку.

Таблиця 4. Результати оцінки впливу ІКТ на управління змінами в бізнес-середовищі

Експерти-керівники малого бізнесу, що надали позитивну відповідь	Оцінка, в балах	Експерти-керівники середнього бізнесу, що надали позитивну відповідь	Оцінка, в балах
2	6	17	9
3	4	19	7
6	8	20	10
8	5	21	6
9	9	23	9
10	4	24	7
12	6	26	10
14	8	27	9
15	9	28	8
16	6	29	9
-	-	30	7
-	-	32	6
Сума балів	65		97
Середній бал	6,5		8,1

Джерело: складено авторами за результатами опитування експертів.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Виконані дослідження доказали, що інформаційно-комунікаційні технології для вітчизняного бізнесу відіграють на цей момент часу важливу роль. Використання цих технологій сприяє не тільки швидкості відпрацювання та прийняття управлінських рішень, підсилення конкурентоспроможності на обраних сегментах національного і міжнародного ринків, а й мають вплив на управління змінами в бізнес-середовищі, що зумовлені тиском з боку конкуренції та інших загроз ринку. З огляду на це, ІКТ мають бути визнані потужним доповненням до стратегічного управління і дієвим інструментом розвитку бізнесу.

Результати виконаних досліджень у перспективі повинні стати підґрунтям для розробки кроків щодо інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій в діяльність бізнес-структур і особливо в комунікативні процеси, що здійснюються як у середині бізнес-структур, так і поза їх межами.

Література

1. Демченко, І. (2013). Сучасні інформаційно-комунікативні технології як провідний чинник глобальних світоглядних трансформацій. URL: : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2098>.
2. Доповідь на тему: «Інформаційно-комунікаційні технології як один із ефективних засобів формування ключових компетентностей учнів». (2023). URL : <https://surl.li/djrsgd>.
3. Жалдак, М. І. (1991). Проблеми інформатизації навчального процесу в школі і у виші. У Сучасна інформаційна технологія в навчальному процесі: зб. наук. праць (с. 3–17). Київ: КДПІ.
4. Жук, О. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у вивченні економіки. URL: <https://surl.lu/ekxgwf>.
5. Інформаційні й комунікаційні технології. URL : <https://ua5.org/svit/281-nformacijn-jj-komunkacijn-tekhnolog.html>.
6. Інформаційно-комунікаційні технології. URL : <https://surl.li/wggtdo>.
7. Інформаційно-комунікативні технології. URL : <https://surl.li/feyzaz>.
8. Морзе, Н. В. (2004). Методика навчання інформатики: навч. посіб. у 3-х ч. (Ч. 1: Загальна методика навчання інформатики). Київ: Навчальна книга. 256 с.
9. Крупський, Я. В., & Михалевич, В. М. (2010). Тлумачний словник з інформаційно-педагогічних технологій. Вінниця: МОНУ, ВНТУ. 72 с.
10. Кількісні методи експертного оцінювання: наук.-метод. розробка. (2009). Уклад.: В. П. Новосад, Р. Г. Селіверстов, І. І. Артим. Київ: НАДУ. 36 с.
11. Кіяновська Н. Генезис поняття «інформаційно-комунікаційні технології». URL : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/706428/1/Kiyanovska2.pdf>.
12. Триус, Ю. В. (2012). Інноваційні технології навчання у вищій школі. Сучасні педагогічні технології в освіті: X Міжвузівська школа-семінар. Харків. 52 с. URL: <http://www.slideshare.net/kvntkf/tryus-innovacai-iktvnz>
13. Фоміних, Н. Ю. (2009). Сутність поняття «інформаційно-комунікаційні технології» та їх значущість на сучасному етапі інформатизації освіти. У

Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. (Вип. 5 (58), с. 396–400). Запоріжжя.

14. Blurton, C. (1999). New directions in education. Communication, information and informatics sector. World Communication and Information Report 1999-2000 (pp. 46-61). URL: http://www.unesco.org/webworld/wcir/en/pdf_report/chap2.pdf.

References

1. Demchenko, I. (2013), “Modern information and communication technologies as a leading factor in global worldview transformations”, available at: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2098> (Accessed 11 Marh 2025).

2. Makhn'ov, Ye. O. (2023), “Report on the topic: “Information and communication technologies as one of the effective means of forming key competencies of students”, available at: <https://surl.li/djrqqd> (Accessed 5 Marh 2025).

3. Zhaldak, M. I. (1991), “Problems of informatization of the educational process at school and in higher education”, *Suchasna informatsijna tekhnolohiia v navchal'nomu protsesi: zb. nauk. prats'* [Modern information technology in the educational process: collection of scientific works], KDPI, Kyiv, Ukraine.

4. Zhuk, O. (2016), “Application of information and communication technologies in the study of economics”, available at : <https://surl.lu/ekxgwf> (Accessed 2 Marh 2025).

5. ua5.org (2025), “Information and communication technologies”, available at : <https://ua5.org/svit/281-nformacjjn-jj-komunkacjjn-tekhnolog.html> (Accessed 2 Marh 2025).

6. Wikipedia (2025), “Information and communication technologies”, available at : <https://surl.li/wggtdo> (Accessed 2 Marh 2025).

7. google.com (2025), “Information and communication technologies”, available at : <https://surl.li/feyfaz> (Accessed 6 Marh 2025).

8. Morze, N. V. (2004), *Memodyka navchania informatyky* [Computer science teaching methodology], Navchalna knyga, Kyiv, Ukraine.

9. Krupskiy, Ya. V. and Mykhalevych, V. M. (2010), *Tlumachnyi slovnyk z informatsino-pedagogichnykh tekhnologii* [Explanatory dictionary of information and pedagogical technologies], MONU–VNTU, Vinnytsia, Ukraine.

10. Novosad, V. P., Selivestrov, R. G. and Artym, I. I. (2009), *Quantitative methods of expert evaluation: scientific and methodological development*, NADU, Kyiv, Ukraine.

11. Kiainovska, N. (2013), “The genesis of the concept of “information and communication technologies”, available at : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/706428/1/Kiyanovska2.pdf> (Accessed 6 Marh 2025).

12. Tryus, Y. V. (2012), “Innovative learning technologies in higher education”, *Zbirka dopovidej na X Mizvuzivskiy hkoli-seminari* [School-seminar “Modern pedagogical technologies in education”], Kharkiv, Ukraine, available at : <http://www.slideshare.net/kvntkf/tryus-innovacai-iktvnz> (Accessed 3 Marh 2025).

13. Fominykh, N. Yu. (2009), “The essence of the concept of “information and communication technologies” and their significance at the current stage of informatization of education”, *Pedagogika formuvannsa tvorchoi osobustosti u vyshchii i zagalnoosvitnii shkolakh*, *Zbirka naukovykh prats*, Vol. 5(58), pp. 396–400.

14. Blurton, C. (1999), “New directions in Education. Communication, Information and Informatics Sector”, *World Communication and Information Report 1999-2000*, pp. 46-61, available at : http://www.unesco.org/webworld/wcir/en/pdf_report/chap2.pdf (Accessed 9 Marh 2025).

Стаття надійшла до редакції 14.03.2025 р.